

द्वितीय पत्र - उपसमूह सम्बन्धी विषय

उप-समूह सम्बन्धी विषयहरू:- १. नेपाली, २. गणित, ३. अंग्रेजी, ४. स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षा, ५. सामाजिक अध्ययन, ६. कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा र ७. विज्ञान
उप-समूह सम्बन्धी विषयहरूमध्ये परीक्षार्थीहरूले कुनै एक विषयमा परीक्षा दिन सक्नेछन् र सो कुरा दरखास्त फाराममा अनिवार्य रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

१. नेपाली

१. भाषा

- १.१ भाषाका विशेषता
- १.२ भाषाका आवश्यकता र उपयोगिता
- १.३ भाषा परिवार

२. नेपाली भाषा

- २.१ नेपाली भाषाको संक्षिप्त इतिहास
- २.२ नेपालीका भाषिका र उपभाषिका
- २.३ नेपाली भाषामा संस्कृत भाषाको प्रभाव
- २.४ नेपाली भाषाको शब्द भण्डार : तद्भव, तत्सम र आगन्तुक
- २.५ नेपाली भाषाको लिपि र नेपाली अक्षर
- २.६ नेपाली उखान टुक्का

३. नेपाली व्याकरण

- ३.१ वर्ण व्यवस्था
- ३.२ पद: नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियापद र अव्यय
- ३.३ कारक, विभक्ति र विभक्ति चिन्ह
- ३.४ वचन (प्रकार सहित)
- ३.५ पुरुष (प्रकार सहित)
- ३.६ धातु: सामान्य धातु र प्रेरणार्थक धातु
- ३.७ काल: भूतकाल, भविष्यकाल र वर्तमानकाल
- ३.८ भाव (अर्थ): सामान्यार्थ, विध्यर्थ र अनिश्चयार्थ
- ३.९ समास: अव्ययिभाव समास, तत्पुरुष समास, कर्मधारय र द्विगु समास, बहुव्रीहि समास तथा द्वन्द्व समास
- ३.१० सन्धि अच् (स्वर) सन्धि, हल् (व्यञ्जन) सन्धि र विसर्ग सन्धि
- ३.११ क्रियाका प्रकार: मुख्य क्रिया, सहायक क्रिया र संयुक्त(मिलित) क्रिया, समापिका क्रिया, असमापिका क्रिया, प्रेरणार्थक क्रिया, सकर्मक र अकर्मक क्रिया

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ३.१२ क्रियाका रूपावली: (लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल, करण र अकरण तथा वाच्य अनुसार)
- ३.१३ शब्दका किसिम: पर्यायवाची, विपरीतार्थक, श्रुतिसम भिन्नार्थक, प्रतिकात्मक, अनेकार्थक, संक्षिप्त, परिभाषिक र अनुकरणात्मक आदि
- ३.१४ शब्द निर्माण प्रक्रिया: (धातु, मूल, नाम, सर्वनाम, विशेषण आदिमा प्रत्येक वा विसर्ग लगाएर, समास वा सन्धि गरेर पुनरावृत्ति गरेर)
- ३.१५ पद संगति (१) लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका आधारमा संगति (२) विशेष्य र विशेषणका बीचको संगति (३) नाम र सर्वनामका बीचको संगति
- ३.१६ वर्ण विन्यास (हिज्जे)
- ३.१७ वाच्यका प्रकार र वाच्य परिवर्तन
- ३.१८ वाक्य (१) वाक्यका प्रकार (२) वाक्य विश्लेषण (३) वाक्य संश्लेषण (४) वाक्यान्तरण (वाक्यमा लिङ्ग, वचन, पुरुष आदि परिवर्तन)
- ३.१९ लेख्य चिन्ह (पूर्ण विराम, अल्प विराम आदि)
- ३.२० उक्ति परिवर्तन (१) प्रत्यक्ष कथन (२) अप्रत्यक्ष कथन

४. नेपाली भाषा शिक्षण

- ४.१ भाषिक सीप शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.२ उच्चारण शिक्षण र कार्यकलापहरु (उच्चारणमा पाइने सामान्य त्रुटिहरु र उच्चारणसंग भाषाका चारै सीपको सम्बन्धको जानकारी सहित)
- ४.३ वर्णविन्यासमा शिक्षण र कार्यकलापहरु (वर्णविन्यासमा हुने प्रमुख गल्तीहरुको जानकारी सहित)
- ४.४ शब्दार्थ शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.५ पद्य तथा गीत शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.६ गद्य (कथा, जीवनी, निबन्ध, प्रबन्ध, चिठ्ठी, निवेदन, दैनिकी आदि) शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.७ रूपक (संवाद, मनोवाद, विवाद, एकांकी) शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.८ व्याकरण शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.९ छन्द (अनुष्टुप, इन्द्रबज्रा, उपेन्द्रबज्रा, उपजाति, मन्दाक्रान्ता, मालिनी, द्रुत विलम्बित, वंशस्थ शिखरिणी, शार्दूलविक्रीडित, बसन्त तिलका, सग्धरा) शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.१० रचना र अभिव्यक्ति, शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.११ रोमन-नेपाली शिक्षण र कार्यकलापहरु
- ४.१२ पहिलो भाषा र दोस्रो भाषाको रूपमा नेपाली शिक्षण

५. नेपाली भाषा पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल
मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

२. गणित

१. **समूह**
परिचय, समूहका प्रकार, Venndiagram को प्रयोग ।
२. **अङ्क गणित**
ऐकिक नियम, प्रतिशत, नाफा र नोक्सान, साधारण व्याज, विनिमय दर, कमिसन, कर, चक्रीय व्याज, जनसंख्या वृद्धि र हास, अनुपात र समानुपात (मिसावटका अंशहरु सहित)
३. **क्षेत्रमिति**
क्षेत्रफल तथा आयतन; घन, षडमुखा, बेलना, गोला, सोली, प्रिज्म, पिरामिडको सतहक्षेत्रफल तथा आयतन, त्रिभुजका क्षेत्रफल
४. **बीजगणितीय अभिव्यञ्जकहरु**
खण्डीकरण; घाताङ्कका नियमहरु; सरलीकरण (चार वटासम्म भिन्न भएका मात्रै); साधारण मूलक (Root) र सर्ड (Surd), महत्तम समापर्वत्तक र लघुत्तम समापर्वत्तक (खण्डीकरण विधिबाट मात्र); अनुपात र समानुपात
५. **समीकरण तथा साधारण असमानताहरु**
ग्राफ (सरल रेखा, भुकाव) समय दूरी, समय तापक्रम, समय जन संख्याका ग्राफ, दुई चरयुक्त युगपत समीकरण, साधारण असमानताको हल, दुई चरयुक्त साधारण असमानता (रेखाचित्र विधि सहित)
६. **ज्यामिति आकृतिहरु र नाप**
त्रिभुज र त्रिभुजका महत्वपूर्ण साध्यहरु (Theorem) र विलोमहरु, विन्दुपथ र यसका साध्यहरुको प्रयोगात्मक समानान्तर चतुर्भुज र यसका महत्वपूर्ण साध्यहरु तथा विलोमहरु, त्रिभुज र चतुर्भुजका क्षेत्रफल र यसका साध्यहरु (Theorem) तथा विलोमहरु (Converse) समरूपता र समरूप त्रिभुजका अवस्थाहरु, वृत्त र वृत्तका महत्वपूर्ण साध्यहरु (Theorem) तथा विलोमहरु (Converse) , रचना: वरावर क्षेत्रफल हुने त्रिभुज र चतुर्भुजको रचना षड्भुजा सम्मका नियमित बहुभुजको (Polygon) रचना र विन्दु सम्बन्धी रचना ।
७. **त्रिकोणमिति**
त्रिकोणमितिको परिचय, त्रिकोणमिति अनुपात, 0° देखि 90° सम्मका त्रिकोणमितिको तालिकाको परिचय र प्रयोग, त्रिभुजका क्षेत्रफल, उचाई र दूरी ।
८. **तथ्याङ्क शास्त्र**
संचित बारम्बारता (Cummulative frequency), रेखाचित्र, पाइचार्ट, हिस्टोग्राफ, बारम्बारता वक्र (Ogive) को परिचय र निर्माण, वर्गिकृत तथ्याङ्क मध्यक (Mean), मध्यिका श्रेणी (Median Class) र रीत श्रेणी (Mode Class) मध्यिका र चतुर्थांश (Quartile) को आंकलन गर्न र सूत्र प्रयोग गर्न ।
९. **संभाव्यता**
साधारण संभाव्यता (Normal Probability) को प्रयोग तथा संभाव्यता स्केल (0-9) को परिचय, Frequency Distribution, पारस्परिक निषेधक घटनाहरु, संभाव्यताको जोड सिद्धान्त र गुणन सिद्धान्त, संभाव्यता वृक्षचित्र (Tree diagram) (तीन तहसम्म मात्रै), संभाव्यता सम्बन्धी समस्या थैलोबाट बल निकाल्ने आदि सम्बन्धी समस्याहरु ।
१०. **गणित विषयको पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन**

३. अंग्रेजी

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

1. English Language Teaching

1.1 Language Learning

- 1.1.1 How a child learns his first language
- 1.1.2 Foreign language learning
- 1.1.3 First language acquisition and second language learning

1.2. Methods of English Teaching

- 1.2.1 The Grammar / Translation method
- 1.2.2 Direct Method
- 1.2.3 The Structural approach
- 1.2.4 The oral approach
- 1.2.5 Drill method
- 1.2.6 The situation approach
- 1.2.7 OSS approach
- 1.2.8 Communicative approach

1.3 Visual aids

- 1.3.1 Importance of visual aids
- 1.3.2 Different types of Audio-Visual aids
- 1.3.3 Construction and uses of visual aids
- 1.3.3 Uses of local aids materials in language teaching

1.4. The Teaching of Speech

- 1.4.1 Rational of teaching speech
- 1.4.2 How to teach speech

1.5 Teaching of Reading

- 1.5.1 Physical process involved in reading
- 1.5.2 Use of Visual-aids in teaching reading
- 1.5.3 Loud reading
- 1.5.4 Intensive reading
- 1.5.5 Faster reading
- 1.5.6 Extensive reading
- 1.5.7 Silent reading
- 1.5.8 Skimming
- 1.5.9 Scanning
- 1.5.10 Reading for language use
- 1.5.11 Reading for comprehension

1.6 The Teaching of Writing

- 1.6.1 Guided/Free composition writing
- 1.6.2 Correction techniques

1.7 The teaching of vocabulary

- 1.7.1 Aspects of vocabulary teaching

1.8 The teaching of listening

- 1.8.1 Process of listening
 - 1.8.1.1 Pre listening
 - 1.8.1.2 While listening
 - 1.8.1.3 Post listening

2. Classification and construction of cognitive domain questions

2.1. Domain questions

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल
मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 2.1.1 Level I : Knowledge
- 2.1.2 Level II : Comprehension
- 2.1.3 Level III : Application
- 2.1.4 Level IV : Analysis
- 2.1.5 Level V : Synthesis
- 2.1.6 Level VI : Evaluation
- 2.2. Classification and construction of affective domain questions
 - 2.2.1 Level I : Receiving
 - 2.2.2 Level II : Responding
 - 2.2.3 Level III : Valuing
 - 2.2.4 Level IV : Organizing a Value Set
 - 2.2.5 Level V : Characterizing by value
- 2.3 Strategies for improving questioning skills
- 2.4 Analysis of test result
- 2.5 Use of test result
- 2.6 Formation of progress report

3. Evaluation of ELT Situation in Nepal

- 3.1 Why English in Nepal?
- 3.2 ELT situation in Nepal: problems and suggestions.

4. Curriculum, teaching method, and evaluation of English subject

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

४. स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षा

१. **स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षा**
 - १.१ अर्थ, महत्व र आवश्यकता
 - १.२ क्षेत्र तथा किसिम
 - १.३ अन्तर सम्बन्ध (विभिन्न पक्षहरूसंग)
 - १.४ माध्यमिक शिक्षामा स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि
२. **जनसंख्या परिवर्तन र जनसंख्या बृद्धिका असरहरू**
 - २.१ जनसंख्या बृद्धिका कारक तत्वहरू
 - २.२ जनसंख्या बृद्धिबाट विभिन्न पक्षमा पर्ने असरहरू
 - २.२.१ आर्थिक र सामाजिक पक्ष
 - २.२.२ वातावरणीय पक्ष
३. **जनसंख्या शिक्षाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि**
 - ३.१ नेपालको जनसंख्या स्थिति
 - ३.२ जनसांख्यिकीय तत्व, प्रक्रिया र मापन
 - ३.३ बसाई सराईबाट जनजीवनमा पर्ने असरहरू
४. **जनसंख्या व्यवस्थापन**
 - ४.१ जनसंख्या व्यवस्थापनको अवधारणा
 - ४.२ जनसंख्या नियन्त्रणका उपायहरू
 - ४.३ परिवार व्यवस्थापन
 - ४.५ गर्भ निरोधका अस्थायी र स्थायी साधनहरू
५. **प्रजनन स्वास्थ्य**
 - ५.१ प्रजनन स्वास्थ्यको परिचय, महत्व, आवश्यकता र प्रजनन अधिकार
 - ५.२ किशोर अवस्था: परिचय, परिवर्तन र यौन शिक्षाको आवश्यकता
 - ५.३ प्रजनन प्रणाली: प्रजनन अङ्गको विवरण र कार्य, रजस्वला, गर्भाधान, गर्भावस्था र शिशुको जन्म
६. **रोग, पोषण, धूमपान र लागू पदार्थ**
 - ६.१ रोगहरू :- परिचय, लक्षण र बच्ने उपायहरू (हैजा, आउं, भुङ्गा, पखाला, जुका, रुघाखोकी)
 - ६.२ यौन प्रसारित रोगहरू - परिचय, लक्षण, कारण र बच्ने उपायहरू (HIV/AIDS, भिरंगी, सुजाक)
 - ६.३ पोषण - परिचय र महत्व
 - ६.४ कुपोषणको परिचय कारण र बच्ने उपायहरू (रक्तअल्पता, सुकेनास, रुन्चे, रतन्धो, गलगण्ड, रिक्केट्स, स्कर्भी)
 - ६.५ धूमपान र लागू पदार्थ - परिचय, कारण, असर र बच्ने उपाय
७. **प्राथमिक स्वास्थ्य हेरचाह र सुरक्षा शिक्षा**
 - ७.१ प्राथमिक स्वास्थ्य हेरचाह- परिचय, महत्व र यसका पक्षहरू
 - ७.२ सुरक्षा शिक्षाको अवधारणा-परिचय र महत्व
 - ७.३ प्राथमिक उपचारको परिचय र महत्व तथा सामान्य उपचार
८. **वातावरणीय प्रदूषण र स्वास्थ्य**
 - ८.१ प्रदूषणको परिचय, किसिम, स्रोत र असर
 - ८.२ प्रदूषण व्यवस्थापन तथा नियन्त्रणका उपायहरू
 - ८.३ चर्पी निर्माण- किसिम र प्रयोग
 - ८.४ ढल निकासको व्यवस्था
९. **उपभोक्ता स्वास्थ्य**
 - ९.१ परिचय र महत्व
 - ९.२ गुणस्तरीय र न्यून गुणस्तरीय खाना
 - ९.३ खानाबाट स्वास्थ्यमा पर्ने प्रभावहरू
 - ९.४ उपभोक्ता स्वास्थ्यको संरक्षण
 - ९.५ श्रृंगारका हानिकारक सामग्री र नक्कली औषधिबाट स्वास्थ्यमा पर्ने असरहरू
१०. **सुरक्षित मातृत्व**
 - १०.१ परिचय र महत्व
 - १०.२ गर्भावस्थाका लक्षणहरू
 - १०.३ मातृशिशु स्वास्थ्य र हेरचाह
 - १०.४ गर्भवती र नवजात शिशुको हेरचाहका उपायहरू

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

११. सामुदायिक स्वास्थ्य

- ११.१ सामुदायिक स्वास्थ्यको परिचय र महत्व
- ११.२ नेपालका प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरू र यसको समाधानमा व्यक्ति, परिवार र समुदायको भूमिका
- ११.३ नेपालमा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरू र यसका कार्य
- ११.४ स्वास्थ्य क्षेत्रका प्रमुख कार्यहरू

१२. मानव शरिरका प्रमुख प्रणालीहरू

- १२.१ पाचन, स्वासप्रश्वास, रक्त संचार, मुत्र, ग्रन्थी, मांशपेशी, स्नायु र अस्थिपंजर आदि

१३. पारिवारिक जीवन शिक्षा

- १३.१ परिवार र पारिवारिक जीवन शिक्षाको परिचय, महत्व र आवश्यकता
- १३.२ बाबु-आमाको उत्तरदायित्व
- १३.३ वृद्ध अवस्था - परिचय, महत्व र हेरचाह
- १३.४ पारिवारिक योजना -
 - १३.४.१ पारिवारिक योजनाको अवधारणा
 - १३.४.२ पारिवारिक भविष्य योजना
 - १३.४.३ विवाह, विवाहयोग्य उमेर र उपयुक्त उमेरमा गरिने विवाहबाट हुने फाइदा एवं कम उमेरमा हुने विवाहबाट हुने वेफाइदाहरू

१४. गुणस्तरीय जीवन

- १४.१ परिचय, महत्व र आवश्यकता
- १४.२ न्यून गुणस्तरीय जीवनका प्रभावहरू
- १४.३ गुणस्तरीय जीवनका फाइदा र गुणस्तरीय जीवन यापनका लागि आवश्यक कदम र प्रयासहरू

१५. प्राकृतिक स्रोत

- १५.१ परिचय, महत्व र वर्गीकरण
- १५.२ प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण

१६. धार्मिक तथा प्राकृतिक सम्पदा:

- परिचय, महत्व प्रकार र विविधता
- १६.१ भौगोलिक क्षेत्र अनुसार सांस्कृतिक तथा धार्मिक सम्पदा
 - १६.२ मानिस र सांस्कृतिक सम्पदा बीचको अन्तर-सम्बन्ध
 - १६.३ विश्वसम्पदाको रूपमा नेपालको सांस्कृतिक सम्पदा

१७. वातावरण संरक्षण

- १७.१ वातावरण व्यवस्थापन तथा संरक्षणका उपायहरू
- १७.२ मानवीय क्रियाकलापबाट पारिस्थितिक प्रणालीमा परेका असरहरूको न्यूनीकरण संरक्षणका कार्यहरू

१८. जनसंख्या, वातावरण र विकास

- १८.१ विकास निर्माणको परिचय, महत्व र प्रमुख गतिविधि
- १८.२ विकास र वातावरण
- १८.३ जनसंख्या, वातावरण र विकास गतिविधि
- १८.४ दिगो विकास

१९. नेपालको वातावरणीय स्थिति

- १९.१ भौगोलिक क्षेत्र अनुसार नेपालको पारिस्थितिक प्रणाली
- १९.२ भौगोलिक क्षेत्र अनुसार धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको स्थिति
- १९.३ भौगोलिक क्षेत्र अनुसार पारिस्थितिक प्रणाली र धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदामा परेका असरहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू

२०. जैविक विविधता -

- २०.१ परिचय, महत्व र आवश्यकता
- २०.२ भौगोलिक क्षेत्रको जैविक विविधता
- २०.३ दुर्लभ पशुपंक्षी र वनस्पतिको परिचय, महत्व, किसिम, अवस्था र संरक्षणका उपायहरू

२१. पृथ्वीको स्याहार

- २१.१ अवधारणा
- २१.२ मानिस र पृथ्वी

२२. पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल
मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

५. सामाजिक अध्ययन

१. हाम्रो पृथ्वी (भौगोलिक अध्ययन)

- १.१ हावापानी, ताप मण्डल, वायुको चाप तथा वर्षा
- १.२ हावापानीको किसिम र सामान्य परिचय
- १.३ हावापानी र धरातलीय विविधताबाट विश्वको जनजीवनमा पर्ने असर
- १.४ वायुको परिचय, स्थायी, आवधिक र अनिश्चित वायु
- १.५ नेपालको भौगोलिक अवस्था, वातावरण अनुसार कृषि उत्पादन, खाद्यान्न वाली, नगदेवाली, वागवानी, पशुपालन
- १.६ नेपालको जनसंख्या वितरण तथा घनत्वको स्वरूप, वसाई सराईबाट पर्ने समस्या र समाधानका उपाय
- १.७ एसिया, युरोप, अस्ट्रेलिया, उत्तर र दक्षिण अमेरिका र अफ्रीका महाद्विपको वातावरण प्राकृतिक साधन, आर्थिक क्रियाकलाप र जनसंख्याबारे संक्षिप्त परिचय
- १.८ नेपालको नक्सा निर्माण तथा स्थल यातायातका मुख्य सडकहरु, औद्योगिक क्षेत्र, तीर्थस्थल, प्रमुख शिखर, कुण्ड एवं प्रमुख खाद्यान्नवाली र पशुपालन क्षेत्र भनेर विधि

२. विगतका कुराहरु (ऐतिहासिक अध्ययन)

- २.१ नेपालको एकीकरण, अभियान र यसका बाधाहरु
- २.२ अंग्रेजसंगको युद्धमा नेपाली वीरहरुको भूमिका
- २.३ अंग्रेज-नेपाल युद्ध पूर्व देशको आर्थिक र सामाजिक अवस्था
- २.४ राणाकालीन नेपालमा शैक्षिक, राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्थाको जानकारी
- २.५ वि.सं. २००७ देखि २०१७ सम्मको आर्थिक सामाजिक गतिविधि
- २.६ २०३६ सालको जनमतसंग्रह
- २.७ वि.सं. २०४६ सालको जनआन्दोलन र बहुदलीय व्यवस्थाको पुनः स्थापना
- २.८ जनआन्दोलन २०६२ / ६३ र तत्पश्चातको परिवर्तन
- २.९ फ्रान्सको राज्यक्रान्ति र उपलब्धिहरु
- २.१० अमेरिका र भारतको स्वतन्त्रता संग्राम
- २.११ पहिलो र दोस्रो विश्वयुद्ध र संयुक्त राष्ट्र संघको स्थापना

३. नागरिक शास्त्र (Civics)

- ३.१ नेपालमा संविधानको विकास
- ३.२ संवैधानिक अङ्गहरु बारे जानकारी
- ३.३ नेपालका प्रमुख राजनीतिक संगठनहरुको परिचय र भूमिका
- ३.४ नेपालको वर्तमान संविधानका विशेषताहरु नागरिक र मौलिक हकबारे जानकारी

४. सामाजिक परम्परा र मान्यताहरु

- ४.१ राष्ट्रिय विभूतिहरुबाट राष्ट्रका लागि भएका योगदान
- ४.२ मूर्तिकला, हस्तकला, चित्रकला र हाम्रो रीतिरिवाज
- ४.३ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वहरु
- ४.४ शासन तथा सत्ताको मर्यादा
- ४.५ श्रमप्रति आस्था
- ४.६ धार्मिक सहिष्णुता, विभिन्न धर्म र विश्वास बीच आपसी सौहार्द्रता
- ४.७ राष्ट्रिय एकता
- ४.८ निःस्वार्थ सेवा र नेतृत्वको महत्व
- ४.९ आत्मविश्वास, आत्मनियन्त्रण र संयम
- ४.१० हाम्रा राष्ट्रिय दिवसहरु
- ४.११ हाम्रो रीतिरिवाज
- ४.१२ लोक तथा शास्त्रीयकला

५. सामाजिक समस्या र निराकरणका उपाय

- ५.१ सामाजिक सेवासंग सम्बन्धित संस्थाहरुको योगदान
- ५.२ सामाजिक समस्याहरुको अध्ययन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ५.२.१ बाल विवाह
 - ५.२.२ गरिबी
 - ५.२.३ अपांग
 - ५.२.४ अशिक्षा
 - ५.२.५ लागू पदार्थ सेवन
 - ५.२.६ अनाथ
 - ५.२.७ चेलीवेटी बेचबिखन
 - ५.२.८ एड्स रोग
 - ५.३ सामाजिक समस्या निराकरणमा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरुको प्रयास
 - ५.३.१ परोपकार संस्था
 - ५.३.२ स्काउट
 - ५.३.३ रेडक्रस
 - ५.३.४ लायन्स क्लब
 - ५.३.५ लियो क्लब
 - ५.३.६ एस.ओ.एस.
 - ५.३.७ शरणार्थी सहयोग सङ्गठन
 - ५.३.८ अन्ध अपांग संघ
 - ५.३.९ पुनर्वास योजना
 - ५.३.१० लागू पदार्थ दूर्यसन नियन्त्रण
 - ५.३.११ अवैध व्यवहार
 - ५.३.१२ एड्स रोग नियन्त्रण
 - ५.४ विकास सम्बन्धी जानकारी
 - ५.४.१ पाँचै विकास क्षेत्रको समस्या र कठिनाइबारे सामान्य जानकारी
 - ५.४.२ पाँचै विकास क्षेत्रको तुलनात्मक अध्ययन
 - ५.४.३ पाँचै विकास क्षेत्रमा सञ्चालित आयोजनाहरुको जानकारी
 - ५.४.४ विकासका पूर्वाधारहरु खडा गर्न दक्ष जनशक्तिको आवश्यकता
 - ५.४.५ नेपालको विकास कार्यमा खानेपानी, शिक्षा, विद्युत, यातायात, सञ्चार र स्वास्थ्य क्षेत्रको गतिविधि
 - ५.५ आर्थिक एवं वातावरणीय अध्ययन
 - ५.५.१ नेपालको अर्थतन्त्रमा पर्यटन उद्योगको महत्व
 - ५.५.२ भौगोलिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक सम्बन्ध र हावापानीको आधारमा पर्यटन उद्योग विकास
 - ५.५.३ पर्यटन उद्योग प्रवर्धनमा बाधा पुऱ्याउने तत्वहरु
 - ५.५.४ आर्थिक योजनाको परिचय र आवश्यकता
 - ५.५.५ योजनाका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधारहरु
 - ५.५.६ आर्थिक विकासको निम्ति व्यापारको महत्व
 - ५.५.७ कृषि, उद्योग र व्यापारबीच आपसी सम्बन्ध
 - ५.५.८ योजना रहित आर्थिक क्रियाकलापबाट वातावरणमा पर्न सक्ने असर
 - ५.६ अन्तर्राष्ट्रिय समझदारी, शान्ति र सहयोग
 - ५.६.१ सार्क राष्ट्रहरुबीचको आपसी सहयोग र सद्भावना
 - ५.६.२ सार्क संगठनको आर्थिक व्यवस्थापन पक्ष र यसका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु
 - ५.६.३ नेपालका मित्रराष्ट्रहरुसंग सम्बन्ध र सहयोग (जर्मनी, क्यानाडा, इटाली, चीन, भारत, अमेरिका, जापान)
 - ५.६.४ संयुक्त राष्ट्रसंघको सदस्यको रूपमा नेपाल र त्यसका विभिन्न अंगहरुबाट नेपाललाई प्राप्त सहयोग
 - ५.६.५ अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति स्थापनाको लागि नेपालले पुऱ्याउंदै आएको सहयोग
६. पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

६. कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा

१. कार्यालय संचालन

- १.१ कार्यालयको गठन, महत्व र प्रकार
- १.२ कर्मचारीको परिचय र किसिम
- १.३ कार्यालय सहायकको योग्यता, काम र गुणहरू

२. कार्यालय साधन

- २.१ परिचय, आवश्यकता र किसिम
- २.२ जनशक्ति, संचार सामग्री, यातायात, आयस्रोत

३. पत्र-व्यवहारको ज्ञान

- ३.१ परिचय, आवश्यकता, उद्देश्य, गुण र प्रकार
- ३.२ दर्ता चलानी, सूचना र परिपत्रको परिचय

४. अनुक्रमणिका र फाइलिङ्ग पद्धतिको ज्ञान

- ४.१ परिचय, आवश्यकता, महत्व, प्रकार, उद्देश्य र विविध प्रयोजन

५. कार्यालय, कार्यविधि

- ५.१ परिचय, टिप्पणी, प्रस्ताव र प्रतिवेदन तयार गर्ने तरिका

६. व्यवसाय

- ६.१ परिचय, महत्व र प्रकार
- ६.२ व्यवसायिक संगठनको प्रकार र तिनको महत्व

७. व्यापार

- ७.१ परिचय
- ७.२ बिजकको प्रकार र महत्व
- ७.३ भुक्तानीका साधनहरू

८. सभा-बैठक

- ८.१ परिचय, महत्व र प्रकार
- ८.२ निर्णय अभिलेख, मस्यौदा र पुष्टिकरण

९. लेखापालन

- ९.१ परिचय, सिद्धान्त तथा अवधारणा
- ९.२ लेखा प्रणालीको ज्ञान

१०. प्रारम्भिक अभिलेख (जर्नल) को ज्ञान

- १०.१ परिचय, उद्देश्य र महत्व
- १०.२ सहायक पुस्तिकाको प्रकार, उद्देश्य र फाइदाहरू

११. खातावही (लेजर)

- ११.१ परिचय र प्रकार
- ११.२ खातावहीमा चढाउने तरिका

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

१२. सन्तुलन परीक्षण

- १२.१ परिचय, उद्देश्य, फाइदा र प्रक्रिया
- १२.२ पत्ता लाग्ने र नलाग्ने गल्तीहरू

१३. अन्तिम खाता

- १३.१ परिचय, उद्देश्य र फाइदा
- १३.२ तयार गर्ने तरिका

१४. नेपाल सरकारको सेस्ता प्रणालीको ज्ञान

- १४.१ परिचय, विकास, उद्देश्य, महत्व र विशेषता
- १४.२ बजेट खर्च रकमहरूको वर्गिकरण र व्याख्या
- १४.३ सरकारी सेस्ता राख्ने तरिका
- १४.४ गोश्वारा भौचरको परिचय र तयार गर्ने तरिका
- १४.५ सानो नगदीकोषको परिचय र प्रकार
- १४.६ बैंक नगदी कितावको परिचय, महत्व र तयार गर्ने तरिका
- १४.७ बजेट खाताको परिचय, महत्व र तयार गर्ने तरिका
- १४.८ मास्केवारीको परिचय, महत्व र तयार गर्ने तरिका
- १४.९ खर्चको फांटवारीको परिचय र तयार गर्ने तरिका
- १४.१० बैंक हिसाव विवरणको परिचय र तयार गर्ने तरिका

१५. कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा शिक्षण

- १५.१ कार्यालय सञ्चालन शिक्षण र क्रियाकलापहरू
- १५.२ कार्यालय सञ्चालन साधनको प्रयोग र शिक्षण विधि
- १५.३ फाइलिङ्ग पद्धति शिक्षण विधि
- १५.४ कार्यालय कार्यक्रम शिक्षण विधि

१६. लेखा शिक्षण र क्रियाकलापहरू

- १६.१ लेखापालन शिक्षण विधि
- १६.२ दोहोरो लेखा प्रणाली शिक्षण विधि
- १६.३ खाता सञ्चालन शिक्षण विधि
- १६.४ सन्तुलन परीक्षण शिक्षण विधि
- १६.५ अन्तिम खाता शिक्षण विधि
- १६.६ नेपाल सरकारको नयां सेस्ता प्रणाली शिक्षण विधि

१७. पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

७. विज्ञान

१. भौतिक विज्ञान

- १.१ नाप
(क) नापको परिचय
(ख) लम्वाई र पिण्डको नाप
(ग) समय, क्षेत्रफल र आयतनको नाप
- १.२ बल
(क) पिण्ड र इनर्सिया
(ख) न्यूटनको चाल सम्बन्धी नियम
(ग) गुरुत्वाकर्षण बल
- १.३ यन्त्र
(क) यन्त्रबाट हुने फाइदा
(ख) कार्यक्षमताको नाप
(ग) मोमेन्ट (Moment) र यसको सिद्धान्त
- १.४ कार्य, शक्ति र सामर्थ्य
(क) कार्यको परिचय तथा कार्य नाप्ने विधि
(ख) शक्तिको प्रकारहरु तथा शक्तिका रूपान्तर
(ग) सामर्थ्यको परिचय तथा सामर्थ्यको कार्य र शक्तिसंग भिन्नता
- १.५ प्रकाश
(क) प्रकाशको आवर्तन
(ख) प्रकाशको विच्छेदन
(ग) दैनिक जीवनमा लेन्स, क्यामरा, दुरदर्शक यन्त्र तथा सुक्ष्मदर्शक यन्त्रको प्रयोग
- १.६ ध्वनि
(क) ध्वनि तरंगको प्रकृति
(ख) ध्वनिको तीव्रता र परावर्तन
(ग) ध्वनिको असर
- १.७ धारा विद्युत र चुम्बकत्व
(क) विद्युतका एकाइहरु
(ख) विद्युतको स्रोत तथा असर
(ग) विद्युतीय चुम्बक
(घ) जेनेरेटर, मोटर, एसी र डिसी विद्युत

२. रसायन विज्ञान

- २.१ संयुज्यता र आणविक सूत्र
(क) परमाणुको रचना
(ख) संयुज्यताको परिभाषा र परमाणुको संयुज्यता पत्ता लगाउने विधि
- २.२ आयोनीकरण
(क) विद्युत विच्छेदक (Electrolyte) तथा अ-विद्युत विच्छेदक (Non-Electrolyte) को भिन्नता
(ख) आयोनीकरणको सिद्धान्त
- २.३ अम्ल, क्षार र लवण
(क) अम्ल, क्षार र लवणका गुणहरु
(ख) दैनिक जीवनमा अम्ल, क्षार र लवणको उपयोग (ग) PH स्केलको प्रयोग
- २.४ ग्यासहरु
(क) हाइड्रोजन, अक्सिजन, कार्बनडाइ अक्साइड, एमोनिया ग्यासका गुण तथा उपयोगिता
तत्वहरुको वर्गीकरण
- २.५ तत्वहरुको वर्गीकरण
(क) पेरियोडिक तालिका (Periodic Table of Elements) का विशेषताहरु
(ख) मेन्डिलेभको पुरानो पेरियोडिक तालिका र आधुनिक पेरियोडिक तालिकामा फरक

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.६ घोल्यमात्रा (Solubility)
(क) घोल्यमात्राको परिचय
(ख) असन्तृप्त (Unsaturated) र सन्तृप्त (Saturated) घोलमा फरक
(ग) मणिभीकरण (Crystallization) को तरीका
- २.७ धातुहरु (Metals)
(क) धातु र अधातुका भौतिक र रसायनिक गुणहरु
(ख) फलाम, अल्मुनियम (Aluminium) र तामाको प्रशोधन गर्ने तरीका

३. जीव विज्ञान

- ३.१ वनस्पति जगत (Plant Kingdom):-
(क) क्रिप्टोगेम्स (Cryptogams)
(ख) फेनेरोगेम्स (Phanerogams)
- ३.२ भाइरस (Virus)
(क) स्वभाव (Nature)
(ख) विशेषता (Characteristics)
(ग) पोलियो, रेबिज तथा एड्स (AIDS)
- ३.३ कोष विभाजन (Cell Division)
(क) कोष विभाजनको प्रकार
(ख) अवस्था (Stages)
(ग) भिन्नता (माइटोसिस र मियोसिस बीच)
- ३.४ वंशज र विकास (Heredity and Evolution)
(क) मेन्डलका नियमहरु
(ख) डार्विनको सिद्धान्त
(ग) लेमार्कको सिद्धान्त
- ३.५ जीवन चक्र
(क) लामखुट्टे
(ख) रेशम किरा
(ग) लामखुट्टे र रेशम किराबाट हुने फायदा र बेफाइदा
- ३.६ रक्त संचार क्रिया
(क) रगतको बनौट
(ख) रगतको कार्य
(ग) रगत संचालनको क्रिया
- ३.७ प्रजनन (Reproduction)
(क) अमैथुनिक (Asexual) तथा मैथुनिक (Sexual)
(ख) विरुवा तथा जनावरहरुमा हुने मैथुनिक प्रजनन (Sexual Reproduction in plants and Animals)
(ग) मैथुनिक प्रजननबाट हुने फाइदाहरु

४. अन्तरिक्ष तथा भू विज्ञान

- ४.१ पृथ्वीको इतिहास
४.२ वायुमण्डलका तहहरु
४.३ ओजोनतहको महत्व
४.४ ओजोन तहको ह्रास
४.५ ग्रहहरुको संक्षिप्त परिचय

५. पाठ्यक्रम, शिक्षण प्रविधि र मूल्याङ्कन

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, अध्यापन समूह, माध्यमिक शिक्षा उपसमूह, राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, ग्याजेटेड सिभिल
मास्टर पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क, इन्जिनियरिङ्ग, कृषि, वन, विविध र शिक्षा सेवाका सबै समूह/उपसमूह,
राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी र एवं स्वास्थ्य सेवाको सातौं र आठौं तहका पदहरूमा
प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र
लिइने **सामूहिक परीक्षण (Group Test)** को लागि

सामूहिक छलफल (Group Discussion)

यस प्रयोजनको लागि गरिने परीक्षण १० पूर्णाङ्क र ३० मिनेट अवधिको हुनेछ जुन नेताविहिन सामूहिक छलफल (Leaderless Group Discussion) को रूपमा अवलम्बन गरिने छ। दिइएको प्रश्न वा Topic का विषयमा पालैपालोसँग निर्दिष्ट समयभित्र समूहबीच छलफल गर्दै प्रत्येक उम्मेदवारले व्यक्तिगत प्रस्तुति (Individual Presentation) गर्नु पर्नेछ। यस परीक्षणमा मूल्याङ्कनको लागि देहाय अनुसारको ३ जना भन्दा बढीको समिति रहनेछ।

आयोगका सदस्य	-	अध्यक्ष
आयोगका सदस्य	-	सदस्य
मनोविज्ञ	-	सदस्य
दक्ष/विज्ञ (१ जना)	-	सदस्य

सामूहिक छलफलमा दिइने नमूना प्रश्न वा Topic

उदाहरणको लागि - उर्जा संकट, गरीबी निवारण, स्वास्थ्य बीमा, खाद्य सुरक्षा, प्रतिभा पलायन जस्ता Topics मध्ये कुनै एक Topic मात्र दिइनेछ।

=====

द्वितीयपत्रको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव सबै एकाइहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ।